

PRI ČEBELICAH

Čebelna paša na kmetški zemlji

Čebelarji vedo, da njihov uspeh zavisi v prvi vrsti od rastlin, ki nudijo čebelam cvetni prah in nektar. Skoraj v vseh naših krajih tvorijo glavno čebelno pašo rastline, ki jih goji kmet na njivah in travnikih, v vrtu in sadovnjaku. Včasih so pa povsem gozdne rastline najvažnejši izvor čebelne paše. Ako v kraju ni v toku celega leta nobene izdatne paše, je dobičkanosno čebelarjenje nemogoče. Pogosto prevažanje čebel iz pasišča v pasišče čebelarški obrat močno podraži. Za vsakega čebelarja je potrebno, da pozna tiste rastline, ki nudijo čebelam hrano.

Dostikrat slišimo, da so se razmere za čebelno pašo poslabšale. Razumljivo je, da so se zaradi napredka v kmetijski proizvodnji spremenile v znatni meri tudi pašne prilike. Poglejmo najprej nekaj primerov, ki kažejo, v koliko so se razmere za čebelno pašo poslabšale.

Proti žitni rji se borimo predvsem na ta način, da zatiramo rastline, na katerih glivica rje prezimi. Zato smo napovedali najostrejšo borbo češminu, za katerega sicer vemo, da močno medí. Dalje čistimo pred setvijo žito na trierju in tako odstranjujemo iz žitnega zrnja seme raznih njivskih plevelov. S čiščenjem semena in škropljenjem v toku rasti preprečimo razvoj njivski gorčici, repici in ogrščici. Vse te rastline, ki spadajo v družino križnic, so nadležni, a izdatno medeči pleveli. Prav tako skupni pašniki in gmajne, prerasle z nizkimi grmičevjem, bodljikoveci in raznovrstnim travniškim plevelom, predstavljajo pravi eldorado za čebele. Z izvedbo agrarne reforme so bili spremenjeni večinoma v skrbno obdelane travnike in pašnike, kjer napredni kmetovalec daje prednost zelenim nemedječim travam. Posebno z gnojnico, ki jo polivamo vedno več po travnikih, zatiramo razne detelje in pospešujemo rast grobih nemedječih zelišč in trav. Ugotovljeno je tudi, da češnje plemenitih sort slabše medijo kot divje ali manj žlahtne sorte.

Zaradi nešteti pojavov, ki so v zvezi z izboljšanjem kmetijstva, čebelarji ne smemo obupati. Vzporedno z umnim kmetovanjem

se širi tudi pridelovanje krmskih rastlin. Tam, kjer je razvita živinoreja, vedno v večji meri sejejo po njivah razne detelje in grahorice v mešanici s travami. Znano je, da so detelje in grahorice močno medeče. Zadnja vojna leta so upeljali pri nas tudi gojitev nekaterih oljnih rastlin. Sončnica in repica znatno izboljšujeta čebelno pašo.

Upravičena je želja čebelarjev, da bi v čim večji meri sejali tiste kmetijske rastline, ki dajejo obenem tudi hrano čebelam. Marsikomu je znano, da šele čebele napravijo sadjarstvo, vrtnarstvo, semenogojstvo itd. dobičkanosno. Kajti premnogo kmetijskih rastlin ne obrodi semena, ako cvet ni bil oprашen od žuželk. Dajali bomo zato prednost tistim kmetijskim kulturam, ki ustrezajo zahtevam naprednega kmetijskega pridelka in poleg tega nudijo še čebelam hrano. V svesti si moramo biti seveda, da pri razširjanju doslej že vpeljanih ali pa pri uvajanju novih kmetijskih kultur ne bo imela nikdar prednost lastnost medovitosti, temveč bodo imele prednost vedno tiste rastline, ki dajejo največji donos najboljše krme. To okolnost je treba vedno upoštevati pri propagandi za večje pridelovanje medečih rastlin. Priporočati je samo tiste rastline, ki ustrezajo najprej kmetovalcu in nato šele čebelarju. Skladno s tem bomo v naslednjem kratko obravnavali vse kmetijske kulture le z ozirom na uspeh v celotnem kmetijskem pridelovanju.

Kmetijske kulture, na katerih dobijo čebele cvetni prah in nektar, lahko razdelimo v naslednje skupine:

1. Krmne rastline, ki jih gojimo kot predsadež, kot glavni ali kot strniščni sadež,
2. oljne rastline,
3. rastline, gojene zaradi dobivanja semena,
4. ajda kot glavni ali strniščni posevek,
5. travniki in pašniki,
6. sadovnjaki.

Krmne rastline

Za krmo sejemo na njivah: črno in rdečo deteljo, lucerno in grahorico. Črno deteljo in lucerno pridelujemo kot glavna sadeža. Naši kmetje ju gojijo v pretežni meri kot

čiste posevke. Vendar mešanica trav in detelj poveča količino in kakovost krme. Cistim posevkom v večji meri škodujejo zimski mrazi in razni škodljivci in bolezn. Med črno deteljo primešajo naprednejši kmetje švedsko deteljo laško ljulko. Kolikor je v kraju pridelovanje črne detelje negotovo, toliko več primešamo švedske detelje. Tudi lucerna daje boljši in večji pridelek v zmesi s pasjo travo. Na 1 ha posejemo 30 kg lucerne in 4 kg pasje trave. Pri zasejavanju trajnih deteljišč in travišč upoštevajmo poleg prikladnih visokih in nizkih trav v prvi vrsti švedsko deteljo, rumeno deteljo, travniško deteljo in nokoto. Razne vrste zemlje zahtevajo njim ustrezajoče razmerje poedinih detelj in trav. Zgodnjo pomladansko krmo daje rdeča detelja in ozimna grahorica. Na kraških tleh srečavamo mešanico inkarnatke in pokončne stoklase. Priporočljiva je setev inkarnatke v mešanici z laško ljulko. Za posetev 1 ha je potrebno približno 25 kg inkarnatke in 10—15 kg laške ljulke. Obnese se tudi setev inkarnatke v mešanici z ozimno grahorico in laško ljulko. Ozimne grahorice ne sejmo nikoli kot čisti posevek, temveč le v zmesi s kakim ozimnim žitom.

Navedeni posevki dajejo krmo v tistih spomladanskih mesecih, ko ponavadi živina najbolj gladuje. Njivo izpraznijo zgodaj ter za njimi lahko sejemo koruzo, peso ali ponovno krmne mešanice kot glavni posevek.

Vsakemu kmetovalcu svetujemo, da si pridela čim več na beljakovinah bogate krme. V poštev pride poleg detelj še jara grahorica. Na ta način imamo skozi celo leto za živino na razpolago močno krmo. To pa vidno vpliva na molznost krav. V nekaterih krajih se obnese tudi sončnica. To zlasti tam, kjer rada nastopi suša ter se zaradi tega grahorica ne obnese.

Oljne rastline

Leta 1939. je bilo v bivši dravski banovini posejano samo 421 ha z oljno repico in 95 ha s sončnico. Zaradi pomanjkanja maščob ter oblastnih odredb se je pridelek teh dveh oljnih rastlin prav gotovo podsefortil.

Paša na sončnici je čebelarju v času pred ajdovo prav dobrodošla. Prisotnost čebel poveča pridelek semena. Ako sončničnih cvetov ne oprashi žuželke, rode le gluhe luščine. Zato naj vsi pridelovalci sončnice v lastno korist grede na roko čebelarjem, ki želijo prepeljati k njim čebele v pašo.

V drugih predelih sejejo v zadnjih vojnih letih v večji meri repico. Priprava zemlje, setev in kultura repice je močno slična ozimnim žitom. Ker sončnica jako izčrpa zemljo, se bomo v bodoče tudi v Ljubljanski pokrajini v večji meri posvetili kulturi repice. Na repici dobijo čebele spomladi obilo nektarja. Ugotovili so, da prisotnost čebel skrajša čas cvetenja repice in tako zmanjša

nevarnost, ki ji preti od repičnega hrošča. Kjer oprashi repico čebele, je tudi pridelek semenja večji.

Rastline vzgajane zaradi semena

Vsak naš kmet je v majhni meri tudi semenogojec. Seme črne detelje je večinoma pridelano doma. Zeleti bi bilo, da bi tudi semena grahoric pridelovali doma, ker jih na trgu čisto ni in so poleg tega bolje prilagojena našim podnebnim razmeram. Kot pri repici in sončnici, tudi pri deteljah in grahoricah dobimo največjo količino semena le tedaj, ako imamo v bližini čebele, ki omogočijo oprashi vseh cvetov. Črna detelja nudi na 1 ha 130 kg medičine, a čebele morejo izrabiti le 29—30 kg. Vendar naša siva čebela prekaša zaradi svojega razmeroma dolgega rilčka v tem pogledu ostale pasme čebel. Grahorica je dala na 1 ha okrog 30 kg, esparzeta pa 72 kg medu in skoraj 50 kg cvetnega prahu.

Ajda

Ajda predstavlja za naše čebelarstvo najvažnejšo pašo, ki nikoli ne odpove. Zato je bilo že od nekdaj v navadi prevažanje čebel na ajdova pašišča; poedinosti glede tega so bile kasneje določene s posebno uredbo. Oploditev ajde je odvisna od prisotnosti čebel. Naš pregovor pravi: Kolikor strdi, toliko zrnja.

Travniki in pašniki

Na travnikih in pašnikih brez detelje so nabrale čebele na 1 ha 16 kg medu. Tam, kjer so bile podsejane tudi detelje, se je donos medu s travnikov zvišal na 120 kg na hektar. Poudarili smo že, da enostransko gnojenje travnikov z gnojnico zatira razvoj detelj in pospešuje razvoj grobih zelišč in nemedelih sladkih trav. Detelje predstavljajo najbolj izdatno beljakovinsko hranivo. Zato gnojimo travnikom tudi s fosfornimi gnojili, ki rast detelj pospešujejo.

Sadno drevje

Ponekod predstavlja samo sadno drevje, zlasti češnja in jablana, najvažnejšo spomladansko čebelno pašo. Po dr. Meierju izloči 100 češnjevih cvetov dnevno 3,2 grama nektarja. Češnjevo drevo s 3 m v premeru in 60.000 cveti nudi čebelam dnevno 1,9 kg nektarja. Oploditev sadnega drevja je zavisa od čebel. Tam, kjer ni čebel, je onemogočeno sadjarstvo. Sadjarstvo in čebelarstvo sta tesno povezani panogi. S povečano saditvijo sadnega drevja se izboljšujejo tudi pašne razmere.

Vidimo, da na kmetijskih kulturah dobijo čebele mnogo hrane, da pa opravljajo čebele tudi prevažno nalogo z oprashi vseh cvetov. Od medsebojne pomoči, ki jo nudi kmet čebelarju in obratno, moremo pričakovati največji uspeh v teh dveh gospodarskih panogah.

P O L J E

Oljna repica

Spomladi letos je pokrajinska uprava izdala naredbo o obveznem pridelovanju oljnih rastlin. Po tej naredbi je vsak kmetovalec dolžan oddati že letos predpisano količino oljnih semen, t. j. sončničnega semena ali bučnih pešk. Pripravlja se dopolnilo k omenjeni naredbi in bo kot oljna rastlina predpisana tudi oljna repica. V kratkem bo tudi prispela večja količina semena oljne repice, ki jo bodo mogli kmetovalci pravočasno nabaviti za setev. Zaradi važnosti pridelovanja domačega olja priporočamo, da kmetje sejejo čim več repice, da pa pri tem ne opustijo gojenja sončnic in buč, kjer koli uspevajo. Repica naj bo nova rastlina, ki bo poleg sončnic in buč spomladi krasila naša polja in nam v teh negotovih časih zagotovila vsaj najnujnejši pridelek domačega jedilnega olja.

Ker pri nas doslej nismo gojili repice v večjem obsegu in bo večini ta rastlina nekaj novega, navajamo v naslednjem podatke o gojenju.

Repica najbolje uspeva v globoki, srednje težki in težki zemlji, torej podobno kakor pšenica. Hribovite in gozdne lege, posebno severne, niso prikladne zanjo. Tudi na bolj peščeni zemlji uspeva, če le ni preplitva. V vlažni zemlji uspeva slabše. Prikladna je barska zemlja, če ji ne manjka apna in je pravilno osušena. Zemljo je treba tako obdelovati, da je čimbolj godna in sipka kakor volna. Oljna repica rabi za dober razvoj večje zaloge lahko topljivih hranilnih snovi v zemlji. Pred setvijo zaorjemo dobro preležan hlevski gnoj in potrosimo okrog 400 kg kostne moke na 1 ha. Tudi kalijeva sol zelo pospeši rast in poveča pridelek oljne repice. Po možnosti dodajmo zemlji že pred setvijo 150 kg kal. soli.

Oljno repico sejmo vsaj v prvi polovici septembra, še bolje pa že meseca avgusta. Prej sejana repica se do zime bolje vkorenini in lažje prenese zimski mraz. Zelo veliko prednost ima setev s strojem v vrste, ker nam to omogoča tudi okopavanje s strojem. Ročno okopavanje zelo podraži gojenje, ker je treba večkrat okopavati. V dobri zemlji napravimo približno 40 cm široke vrste, v slabši pa okrog 30 cm. Za 1 ha rabimo nekako 10 kg semena, če sejemo s strojem; za ročno setev je potrebna večja količina semena in sicer 12 do 16 kg na 1 ha. Seme mora priti le plitvo v zemljo; v lažji bolj suhi zemlji do 3 cm, v močni zemlji pa samo približno 1,5 cm.

Pozno jeseni je treba repico preredčiti in vsaj enkrat okopati. Spomladi jo ponovno okopljeemo in lahko tudi osipljeemo.

Repica dozori v drugi polovici junija. Za njo še lahko sejemo vse slruščne sa-

deže, pa tudi za saditev pese in zelja je še čas. Repica je odličen preadsadež za pšenico.

Po naredbi bodo morali posejati kmetovalci letošnjo jesen naslednje površine z repico in bodo potrebne v ta namen naslednje količine semena:

Pri obdelani površini	z repico zasejana površina	potr. količina rep. semen
1— 2 ha	0,5 a	6 dkg
nad 2— 4 ha	1,5 a	18 dkg
nad 4— 6 ha	2,5 a	30 dkg
nad 6— 8 ha	3,5 a	45 dkg
nad 8—10 ha	4,5 a	55 dkg
nad 10—12 ha	6,0 a	70 dkg
nad 12—14 ha	7,5 a	90 dkg
nad 14—16 ha	9,0 a	110 dkg
nad 16—18 ha	11,0 a	130 dkg
nad 18—20 ha	12,5 a	150 dkg.

Za setev s strojem potrebujemo približno eno četrtino manj semena.

Tu ali tam bo za pridobitev potrebnega prostora za repico treba žrtvovati zadnjo košnjo črne detelje ali lucerne. Ker za temi kulturami repica najbolje uspeva, se v današnjih razmerah to predvsem priporoča.

Da si bomo zagotovili oskrbo z jedilnim oljem, priporočamo, da zasejejo kmetje vsaj predpisano površino z oljnimi rastlinami, kadar le more, pa naj zaseje še več. —s.

O zgodovini tobaka

Ko so Španci leta 1492. odkrili Ameriko, so zapazili, kako so se tamošnji Indijanci omamljali s sežiganjem listja neke rastline, katero so polagali na žareče oglje, nakar so posedli okrog ognja in vohali ter požirali dim. Dominikanec Roman Pane je l. 1495. izsledil, da je domovina te rastline Tabago, po kateri jo je imenoval »tobak« — ime, ki je ostalo do današnjega časa. Leta 1559. so zanesli njegovo seme na Portugalsko in odtod na Francosko. Najprej so ga rabili kot prašek v zdravilne svrhe, kaditi so ga pričeli prvi med Evropejci Angleži, ki so leta 1550. izdelali prve pipe. V Nemčijo se je zaneslo kajenje za časa 30-letne vojne in po vojakih v ostale vzhodnoevropske kraje. Kadili so že švedski vojaki leta 1625. in preprosto ljudstvo se ni moglo načuditi, kako more človek jesti ogenj. Oblasti so spoznale kajenje za pogubno človeškemu zdravju ter izdale ostre prepovedi. Najdemo jih v Angliji v obliki visokega obdavljenega tobaka, v Rusiji in v Turčiji, kjer so kadilem, ki so jih zasačili pri kajenju, odrezali nos. Vzlic škodljivemu vplivu kajenja na doraščajočo mladino nimamo danes nobenih varnostnih odredb. Naj bi jih nadomestila zdravstvena prosveta ter nas privedla do spoznanja, kako pogubno je kajenje za narodovo zdravje in gospodarstvo.

ŽIVINOREJA

Oskrbimo pašo tudi za prašiče

Svinjereja je v današnjih časih ena od najvažnejših gospodarskih panog, ker nam ob zakolu da prašič ne samo dosti okusnega mesa, ampak tudi mast, katere primanjkuje v vojnih časih. Pridobivanje mesa in masti na prašičih je mnogo cenejše in hitrejše kot pa pridobivanje mesa na volih. Ako pri tem upoštevamo, da prašič žre in izkorišča raznovrstno hrano, ki bi jo govedo ne moglo s pridom porabiti in da je svinjsko meso vse bolj zaželeno in zaradi tega dražje kot goveje, nam je že podana važnost svinjereje za naša tudi mala kmečka gospodarstva.

Po naredbi je v pokrajini obvezno pridelovanje oljnatih semen za rastlinsko olje. V kolikor pridelek rastlinskih maščob v pokrajini ne bo zadostoval, bi bilo primanjkljaj treba kriti z živalskimi maščobami tako, da ne bomo odvisni od tujega uvoza maščob. Da bi mogli potrebam po maščobah zadostiti, bi bilo potrebno, da bi vsak gospodar, ki ima le nekaj zemlje, redil vsaj enega prašiča, večji posestniki pa toliko, kolikor jih morejo vzrediti in spitati na svojem gospodarstvu. Preveliko število prašičev, ki jih gospodarstvo ne more pošteno preživeti, je škodljivo za celotno svinjerejo dotičnega gospodarstva, ker bo ob pomanjkanju krme in ob slabi prehrani ostalo n. pr. vseh 10 prašičev slabih, dočim bi se 6 do 8 prašičev povsem zadovoljivo razvijalo in bi bila končna teža tega manjšega števila morda večja kot je skupna teža prevelikega števila prašičev.

Da se svinjereja čim bolj izplača, moramo rediti prašiče takih pasem, ki hitro rastejo in so na naše razmere prilagojeni in ki dobro izkoriščajo kakršno koli hrano. Hitro rast pri prašičih bomo dosegli, ako jih ohranimo zdrave in jim dajemo dovolj dobre krme. Dobra, krepka krma za rast in pitanje prašičev je bilo v mirnih časih žito raznih vrst, predvsem pa kuruza in ječmen. V vojnih časih je žito v prvi vrsti namenjeno za ljudsko prehrano. Pa tudi s krompirjem, ki ima v prehrani in pri pitanju prašičev važno vlogo, ne moremo razpolagati tako, kot bi mogli v mirnih časih.

Kljub pomanjkanju krepkih krmil in kljub temu, da je poraba krompirja za prehrano svinj omejena, bomo skušali rediti čim več prašičev in bomo tudi skrbeli za to, da se bodo vsi ti prašiči dobro in hitro razvili: poiskati moramo namreč nov način prehrane, katerega svinjerejci nekaterih

krajev že deloma porabljajo, t. j. prehrana z zeleno krmo na paši ali pa v svinjakih.

Prednost paše leži v tem, da paša ne nudi prašičem samo zdravja in gibanja na svežem zraku, ki je mnogo vredno za naravni potek življenjskih dogajanj, ki jih moramo obenem označiti kot pospeševalno sredstvo za rast in tvorbo mišičja (mesa), temveč daje tudi možnost, da se živali z dobro zeleno krmo preživijo in si razširijo z njo želodec in črevesje ter na ta način pripravijo organizem na kasnejše pitanje. Nad dva meseca brejlim svinjam, doječim svinjam in svinjam, ki so prvič breje ter pujskom do 4 mesecev starosti moramo poleg paše dajati še dodatno krmo, dočim drugim prašičem zadostuje že sama dobra paša.

Najboljši pašnik za prašiče je mlada lucerna ali detelja. Na takih pašnikih se bodo prašiči zelo dobro razvijali, tudi mlajši; kajti detelja in lucerna vsebujeta dovolj beljakovin, ki so potrebne za tvorbo mesa. Da pa prašiči ne bodo rili, jih spuščajmo na pašo tešče.

Ako pa nimamo deteljišč ali jih nočemo izrabljati kot pašnik za svinje, poskrbimo lahko za pašo prašičem na travnikih zlasti v sadovnjakih. Travniška paša je sicer nekoliko slabša kot na deteljiščih, vendar je za razvoj in rast prašičev še vedno boljša, kot krmljenje v zaprtih svinjakih. Paša mora biti stalno mlada in mehka. Svinje poberejo na paši razne škodljive živali, kot so polži, gosnice itd. in s tem posredno koristijo, v kolikor po drugi strani z ritjem napravijo škode.

Prazne njive, strnišča, repišča itd. prav tako lahko pustimo popasti po prašičih, preden jih preorjemo. Posebni urejeni svinjski pašniki, na katerih bi mogli pasti prašiče od spomladi do jeseni, bi morali biti urejeni podobno kot goveji pašniki.

Škoda je, da pri nas nimamo niti urejenih pašnikov za govedo; za prašiče pa naši kmetje sploh mislijo, da niso za pašo. Pozabljeni so namreč oni stari časi, ko so se tudi po mnogih naših krajih pasli prašiči preko celega poletja. Na Hrvaškem in v Srbiji je paša še danes nekaj čisto prirodnega. Zlasti spuščajo prašiče na pašo v hrastove gozdove, kjer prašiči ne samo dorastejo, ampak se tudi zdebijo. Da se popravi kakovost masti in mesa, je treba prašiče spitate na paši samo mekoliko dopitati z žitom ali krompirjem in so tako z majhnimi stroški godni za zakol. —L